

UZASADNIENIE

Powód, (...) S.A. z siedzibą w B., wniósł o zasądzenie od pozwanego B. Z. kwoty 4.559,53 zł. z umownymi odsetkami za opóźnienie równymi dwukrotności odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia 27.09.2017 r. do dnia zapłaty oraz o zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu żądania podał, że pozwany zobowiązał się poprzez podpisanie w dniu 17.05.2016 r. weksla do zapłaty w dniu 26.09.2017 r. kwoty w nim wskazanej, tj. 5.127,53 zł. Powód w dniu 27.08.2017 r. wezwał pozwanego do wykupu weksla. Pozwany wpłacił kwotę 568,00 zł. W pozostałej wysokości należność z weksla nie została zaspokojona i weksel nie został wykupiony.

Pozwany, B. Z., nie kwestionował zawarcia z powodem umowy i posiadania zaległości w spłacie zobowiązania. Podniósł, że nie negocjowano z nim warunków umowy, oraz że nie miał żadnego wpływu na wysokość opłat, przewidzianych w umowie pożyczki typu prowizja i wynagrodzenie za (...). Wniósł o zbadanie przez Sąd umowy pod kątem jej zgodności z przepisami prawa.

Sąd ustalił, co następuje:

Pozwany B. Z. zawarł w dniu 17.05.2016 r. z (...) S.A. z siedzibą w B. umowę pożyczki gotówkowej nr (...). Zgodnie z jej treścią, kwota udzielonej pożyczki wynosiła 4.000,00 zł., całkowita kwota do zapłaty 8.520,00 zł., opłata przygotowawcza 129,00 zł., wynagrodzenie prowizyjne 3.261,00 zł., wynagrodzenie z tytułu przyznania (...), o którym mowa w pkt 15 umowy 600,00 zł. Pożyczka podlegała spłacie w 30 miesięcznych ratach po 284,00 zł. Wynagrodzenie prowizyjne (prowizja) zostało rozłożone na raty i miało być spłacone wraz z pożyczką. W ramach (...) pożyczkobiorcy przysługiwało dodatkowe uprawnienie, polegające na prawie do jednorazowego w całym okresie kredytowania, według jego wyboru, skorzystania z bezpłatnego odroczenia maksymalnie dwóch kolejnych terminów płatności rat albo bezpłatnego obniżenia o 50% maksymalnie czterech kolejnych rat. Całkowity koszt pożyczki, tj. wszelkie koszty, które pożyczkobiorca zobowiązany był ponieść, wynosił 4.520,00 zł., a całkowita kwota do zapłaty, tj. suma całkowitego kosztu pożyczki i pożyczki – 8.520,00 zł. Prawnym zabezpieczeniem spłaty kwot należnych pożyczkodawcy był weksel własny in blanco nie na zlecenie wraz z deklaracją wekslową. Zgodnie z pkt 8 umowy, jeżeli opóźnienie w płatności kwoty równej jednej racie przekroczy 30 dni, pożyczkodawca mógł wypowiedzieć umowę z zachowaniem 30 – dniowego okresu i wypełnić weksel po uprzednim wezwaniu pożyczkobiorcy do zapłaty zaległych rat w terminie 7 dni od otrzymania wezwania. Deklaracja wekslowa zawierała upoważnienie dla powoda wypełnienia weksla, w szczególności wpisania sumy, odpowiadającej zadłużeniu pozwanego, łącznie z kosztami sądowymi. Tytułem zabezpieczenia spłaty zobowiązań, wynikających z umowy pożyczki z dnia 17.05.2016 r., pozwany wystawił w dniu 17.05.2016 r. weksel in blanco. Powód wypowiedział umowę pożyczki pismem z dnia 27.08.2017 r. w związku z niepłaceniem zobowiązań przez pozwanego zgodnie z ustalonym kalendarzem spłat, informując, że dług wynosi 5.127,53 zł. Jednocześnie zawiadomił pozwanego, że stosownie do postanowień umowy pożyczki i deklaracji wekslowej wystawiony przez niego weksel in blanco został wypełniony i wezwał go do wykupu weksla w ciągu 30 dni pod rygorem skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego.

(dowód: umowa pożyczki z deklaracją wekslową k. 52-58, wypowiedzenie umowy pożyczki k. 6, weksel k. 5)

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie jedynie w części.

Stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów, które zostały złożone przez stronę powodową.

Powód domagał się zasądzenia od pozwanego kwoty 4.559,53 zł. z umownymi odsetkami za opóźnienie. Dochodzona pozewm należność wynika z weksla in blanco, wystawionego przez pozwanego jako zabezpieczenie roszczeń,

wynikających z wiążącej strony umowy pożyczki z dnia 17.05.2016 r. W związku z powstaniem zaległości z tytułu tej umowy, powód wypełnił weksel in blanco oraz wezwał pozwanego do jego wykupu, czego w określonym terminie pozwany nie uczynił.

Zgodnie z ustawą z dnia 28.04.1936 r. Prawo wekslowe (Dz.U.Nr 37, poz. 282 ze zm.), weksel jest papierem wartościowym, sporządzonym w formie ściśle określonej przez przepisy prawa wekslowego. Weksel własny zawiera bezwarunkowe przyrzeczenie wystawcy zapłacenia określonej w nim sumy pieniężnej w określonym miejscu i czasie oraz stwarza bezwarunkową odpowiedzialność osób w nim podpisanych. Weksel in blanco może być środkiem zabezpieczenia wierzytelności, wynikających z różnorodnych stosunków prawnych. Wystawiony jako własny i wręczony w związku z zawarciem umowy pożyczki, prowadzi do powstania zobowiązania wekslowego wystawcy. Powinien być wypełniony przez uprawniony podmiot zgodnie z zawartym porozumieniem lub wystawioną deklaracją wekslową.

Powstałe w ten sposób zobowiązanie wekslowe ma co do zasady charakter samodzielny i abstrakcyjny, a więc niezależny od podstawy prawnej, która spowodowała jego zaciągnięcie. Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 03.02.2016 r., V CSK 314/15, dochodząc wierzytelności wekslowej, wierzyciel nie musi wykazywać podstawy prawnej zobowiązania, może powołać się tylko na treść weksla. Wydanie wierzycielowi weksla stwarza domniemanie istnienia w chwili jego wydania wierzytelności w wysokości sumy wekslowej i przerzuca w ten sposób ciężar dowodu przeciwnego na dłużnika, gdy tymczasem w braku weksla dowód istnienia i wysokości wierzytelności obciąża wierzyciela.

W ocenie Sądu przedstawiony przez powoda weksel spełnia wszystkie przypisane prawem cechy ważności tego dokumentu i stanowi podstawę zobowiązania wekslowego pozwanego jako wystawcy.

Cechą weksla jest – jak to wyżej wskazano – przede wszystkim jego abstrakcyjność, która polega na oderwaniu weksla od stosunku podstawowego, co oznacza, że brak, nieważność lub wadliwość stosunku kausalnego nie ma wpływu na ważność zobowiązania wekslowego. (vide: Szpunar, Komentarz do prawa wekslowego, Wyd. Prawn. 1994, k. 15; T. Borkowski, Prawo wekslowe w praktyce, k. 15)

Konsekwencją i przejawem abstrakcyjności weksla jest zatem niedopuszczalność badania istnienia, ważności i wadliwości stosunku podstawowego (art. 17 Prawa wekslowego), przy czym niedopuszczalność ta nie zależy od woli pozwanego. W tym znaczeniu abstrakcyjność ma charakter obiektywny. Zasada opisana powyżej doznaje jednakże wyjątku. Przepisy prawa wekslowego przewidują bowiem możliwość badania stosunku podstawowego w dwóch przypadkach:

- w przypadku weksla zupełnego w chwili jego wystawienia podnoszenie zarzutów ze stosunku podstawowego dopuszczalne jest wyjątkowo, gdy weksel nadal znajduje się w rękach remitenta jako pierwszego wierzyciela, bądź gdy nabywca działał świadomie na niekorzyść dłużnika, (vide: Szpunar, Komentarz do prawa wekslowego, Wyd. Prawn. 1994, k. 16; T. Borkowski, Prawo wekslowe w praktyce, k. 27),
- w przypadku weksla niezupełnego w chwili jego wystawienia (weksla in blanco), wystawionego w celu zabezpieczenia zobowiązania ze stosunku podstawowego.

W takiej sytuacji osłabienie abstrakcyjności weksla polega na dopuszczalności badania stanów faktycznych, wynikających ze stosunku podstawowego, w szczególności tego, czy odpowiedzialność dłużnika w ramach stosunku wekslowego odpowiada jego odpowiedzialności ze stosunku podstawowego. Dopuszczalność wysuwania przez wystawcę weksla zarzutów ze stosunku podstawowego w takiej sytuacji wynika z art. 10 Prawa wekslowego. Przewiduje on, że jeżeli weksel, niezupełny w chwili wystawienia, uzupełniony został niezgodnie z zawartym porozumieniem, nie można wobec posiadacza zasłaniać się zarzutem, że nie zastosowano się do tego porozumienia, chyba że posiadacz nabył weksel w złej wierze albo przy nabyciu dopuścił się rażącego niedbalstwa.

Pogląd powyższy został zaakceptowany w orzecznictwie. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18.11.1970 r., I PR 407/70, stwierdził, że „weksel gwarancyjny nie jest weksem abstrakcyjnym, lecz weksem gwarantującym wykonanie zobowiązania, a więc kauzalnym”.

Reasumując, uznać należy za dopuszczalne badanie treści stosunku podstawowego w przypadku dochodzenia przez pierwszego wierzyciela należności z weksla in blanco przeciwko jego wystawcy.

W niniejszej sprawie powód, który jest pierwszym wierzycielem (zawarł z pozwanym umowę pożyczki z dnia 17.05.2016 r., która stanowi stosunek podstawowy), dochodził zapłaty z weksla niepełnego w chwili jego wystawienia przez pozwanego (weksla in blanco), wystawionego w celu zabezpieczenia zobowiązania ze stosunku podstawowego.

W związku z powyższym, zgłoszenie przez pozwanego zarzutów, dotyczących zarówno stosunku podstawowego – umowy pożyczki z dnia 17.05.2016 r., jak i weksla, upoważniało Sąd do badania treści tego stosunku. Nie bez znaczenia przy tym jest fakt, że pozwany posiada przymiot konsumenta.

Z okoliczności niniejszej sprawy wynika, że umowa pożyczki zawarta przez strony, oparta była o istniejący u strony powodowej wzorzec umowy. Postanowienia umowy nie były z pozwanym negocjowane (poza wysokością kwoty wypłaconej pożyczki), a pozwany zawarł tę umowę jako konsument. Kontrolę weksla w kontekście treści stosunku podstawowego należy uznać za szczególnie uzasadnioną w sprawach z udziałem konsumenta. Powyższe powoduje konieczność oceny przez Sąd umowy pożyczki z dnia 17.05.2016 r. pod kątem niedozwolonych postanowień umownych i rozważenia, czy w świetle art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia ww. umowy, przewidujące obowiązek zapłaty przez pożyczkobiorcę tzw. całkowitych kosztów pożyczki, jako że nie zostały uzgodnione indywidualnie z pozwanym – konsumentem, są dla niego wiążące. Zgodnie z tym przepisem, postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Z art. 385¹ § 3 k.c. wynika, iż nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy, przejętych z wzorca umowy, zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta.

Zdaniem Sądu, z taką właśnie sytuacją mamy do czynienia w rozpoznawanej sprawie. W ocenie Sądu, zapis umowy, pozwalający stronie powodowej na pobranie całkowitych kosztów pożyczki w łącznej kwocie 4.520,00 zł. (przy kwocie udzielonej pożyczki 4.000,00 zł.) godzi w dobre obyczaje oraz narusza w sposób rażąco interes konsumenta. Koszty te w zakresie wynagrodzenia prowizyjnego i wynagrodzenia za (...) należy uznać za rażąco wygórowane i nie mieszczące się w granicach swobody kontraktowania, określonej w art. 385¹ k.c., zważywszy że dłużnik zmuszony był przystać na tak ustalone warunki ze względu na swoją słabszą pozycję negocjacyjną.

Wskazać należy, iż umowa nie przewidywała żadnego świadczenia wzajemnego pożyczkodawcy, odpowiadającego obowiązkowi zapłaty ww. kosztów. Świadczy to jednoznacznie o tym, iż zastrzeżone one zostały jedynie w celu maksymalizacji zysków wierzyciela, co prowadzi do obejścia przepisów o odsetkach maksymalnych i nie powinno korzystać z ochrony prawnej. Opłaty te przysporzyłyby nadmiernych i nieusprawiedliwionych zysków wierzycielowi. Powód nie udowodnił przy tym, że postanowienia, dotyczące ww. opłat i kosztów, były indywidualnie uzgodnione z pozwanym (art. 385¹ § 3 i 4 k.c.). Natomiast pozwany zaprzeczył, aby negocjowano z nim warunki przedmiotowej umowy pożyczki. W konsekwencji z mocy art. 385¹ § 1 k.c. nie wiążą one stron. Nie prowadzi to jednocześnie do nieważności pozostałych postanowień umowy, zgodnie bowiem z art. 385¹ § 2 k.c. strony są związane umową w pozostałym zakresie.

Podnieść należy, że powód w żaden sposób nie udokumentował zasadności pobrania tak wysokiej prowizji i jej ekwiwalentności. W ocenie Sądu koszt czynności faktycznych, związanych z rozpatrzeniem wniosku, przygotowaniem

oraz zawarciem umowy oraz udzieleniem pożyczki przedsiębiorcy zawodowo trudniącego się udzielaniem pożyczek na masową skalę – w świetle wiedzy i doświadczenia życiowego – nie mógł wynosić 3.261,00 zł.

W myśl art. 720 k.c. przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości. W przypadku umowy pożyczki o charakterze odpłatnym, wynagrodzenie za korzystanie z kapitału stanowią przewidziane w kontrakcie odsetki. W związku z tym domaganie się przez pożyczkodawcę dodatkowego wynagrodzenia za udzielenie pożyczki (korzystanie z kapitału) jawi się jako mające na celu obejście przepisów o odsetkach maksymalnych.

Poważne wątpliwości Sądu wzbudziło również wynagrodzenie za (...) w kwocie 600,00 zł. Przewidziano je za dodatkowe uprawnienie polegające na prawie do jednorazowego w całym okresie kredytowania, według jego wyboru, skorzystania z bezpłatnego odroczenia maksymalnie dwóch kolejnych terminów płatności rat albo bezpłatnego obniżenia o 50% maksymalnie czterech kolejnych rat. Podlegało ono pobraniu bez względu na to, czy pożyczkobiorca skorzystał z takiego uprawnienia, czy nie. Sąd nie doszukał się również w tym przypadku żadnego świadczenia pożyczkodawcy, odpowiadającego powyższemu wynagrodzeniu, tym bardziej, że odroczenie spłaty czy obniżenie rat miało nastąpić bezpłatnie. Nie wiadomo w związku z tym, za co się ono w istocie należało.

Sąd przyjął w związku z tym, iż powodowi należy się od pozwanego dochodzone pozwem roszczenie pomniejszone o wynagrodzenie prowizyjne w kwocie 3.261,00 zł. i wynagrodzenie za (...) w wysokości 600,00 zł.

W związku z powyższym, na podstawie powołanych przepisów, Sąd orzekł, jak w pkt 1 i 2 wyroku, tj. zasądził kwotę 698,53 zł. {4.559,53 zł. – (3.261,00 zł. + 600,00 zł.)}, oddalając powództwo w pozostałej części.

O kosztach procesu Sąd orzekł stosownie do dyspozycji art. 100 k.p.c., rozdzielając je stosunkowo. Powód wygrał w 15,32% i poniósł koszty w kwocie 1.145,00 zł., na które składają się opłata od pozwu 228,00 zł., opłata od pełnomocnictwa 17,00 zł. oraz wynagrodzenie pełnomocnika 900,00 zł. Pozwany nie wykazał kosztów procesu. W związku z tym, powodowi należą się koszty procesu w kwocie 175,50 zł. (1.145,00 zł. x 15,32%).

SSR Agnieszka Brzoskowska